

Toplumsal Barışın Dayanağı Olarak İnanç Özgürlüğü Projesi

Çözüm Yaklaşımı'nda Temel İlkeler

Devlet vatandaşlarının birey ve bir sosyal kümenin mensubu olarak kültürel kimliklerini tanıyacak, saygı gösterecektir.

Devlet vatandaşlarının kültürel kimlikleri karşısında tarafsız davranacak ve eşit mesafede duracaktır.

Devlet vatandaşlarının kültürel-dini kimlikleri ile özgür ve güvenli yaşayabilmeleri için gerekli hukuksal ve idari tedbirleri alacaktır.

Devlet kültürel-dini kimlik çeşitliğinin sosyal ayrımcılığa, çatışma dinamiğine dönüşmesi ve dini ya da kültürel saiklerle sosyal-hukuksal siyasi düzenin tanzim edilmesi eğilimlerine karşı duyarlı ve tedbirli olacaktır.

Devlet kültürel-din kimlik çeşitliğinin bir arada barış içinde ve bir zenginlik dinamiği olarak yaşayabilmesi ve sürdürebilmesi için gereken özendirici-yapıcı tedbirleri alacak, bu yönde girişimlerde bulunacaktır.

Devlet, vatandaşların inanç, kültürel kimlik ya da mensubiyetleri gereği ortaya çıkan ibadet, tören, kutlama, anma, eğitim ve öğrenme ihtiyaçlarının sosyal alanda özgürce ihtiyaçlarının sosyal alanda özgürce ve nitelikli imkanlarla karşılaşmasını sağlayacak, bu yolda tarafsızlık, eşitlik ve adalet prensiplerinden sapmamaya özen gösterecektir.

Çözüm Yaklaşımı'nda Tespit Ettiği Temel Sorunlar

Devlet vatandaşlarının seçmen, vergi mükellefi, öğrenci, asker, malik vs. gibi kimliklerini hukuki ve idari düzen içerisinde tanımakla birlikte tek başına ya da bir veya birden fazla sosyal kümenin üyesi olarak etnik, dini, vs. kültürel kimliklere sahip birey esasında açık bir biçimde tanımaktan kaçınmaktadır.

Elbette bu iki düzey birbirinin karşılığı değildir, ancak insanların kimlik özelliklerini oluşturan ve bir şekilde hayatlarında etki yaratan bu tür kimliklerin, tarihsel müktesebatımızın ve medeni dünyanın temel ilkeleri esasında tanınması olağandır. Devletin mevcut tutumu kimlikleri reddetmek, inkar etmek anlamını taşıyorsa da bir tür görmezden gelme ve giderek yok sayma algılamasını beslemekte ve güçlendirmektedir.

Bu tutum, birey-devlet ilişkisinin sağlıklı ve güven temelinde sürdürülebildiği bakımından vatandaşı çoğu kez kültürel kimliğine sahip çıkma, sarılma ve giderek demokratik toplum düzeninin ve ulusal bütünlüğün dışında öteki sosyal ve siyasal grup, örgüt ve ideolojilerin nesnesi haline gelme şartlarına götürmektedir.

Birbirinden farklı inanç/kültür kimliklerinin ve kümelerinin tarihsel ve geleneksel olarak birikmiş birbirlerini daha iyi tanıyarak, iletişim ve etkileşim kurma ihtiyaçlarının (eksikliklerinin) karşılanması, ulusal kimliğin birleştiriciliği, tümleyiciliği, kaynaştırıcılığı ve ulusal bütünlüğün sürdürülebilirliği bakımından açık ve acil bir ihtiyaç iken devlet bu konuda habersiz ve duyarsız bir tavrın içindedir. İnanç kümeleri, grupları hayatın doğal akışı içinde birbirleriyle temas ve iletişimlerini kurmakla birlikte bunun ayrıca kamusal hayata ilişkin devle tarafından yerine getirilecek düzenlemelerle desteklenmesi, kurumlaştırılması önemlidir.

Vatandaşlarının kültürel kimlik ve mensubiyetlerinden doğan ihtiyaçlarının karşılanmasında:

Devlet tarafsız görülmemektedir.

Devlet resmi ideolojisini bu kimliklere ait değerlerin yerine ikame etmek istemektedir.

Devlet, inanç ve ibadet özgürlüğüne ilişkin olarak kimi hallerde baskıcı, taraflı, yönlendirici veya yok sayıcı tutumlar takınmaktadır.

Devlet, inancı da kapsayan kültürel çeşitlilik konusunda yeteri ölçüde adalete ve hakkaniyete uygun davranmadığı kanaatini doğurmaktadır. Nitekim bugünkü Diyanet İşleri Başkanlığı'nın yapısı, işleyişi, ortaya koyduğu yorum ve yaklaşımlar tüm toplumcu kucaklayıcı bir temsiliyetten ve toplumla sahil ilişkiler üzerine kurulu iletişimden uzak görünmektedir.

Devlet, Lozan Antlaşması ile azınlık statüsü taşıyanlar dışında kalan inanç-kültür, kimlik ve kümelerinin inanç ve ibadet özgürlüklerini kullanabilmeleri için ihtiyaç duydukları imkanların sağlanmasında yardımcı olamadığı gibi zaman zaman yasaklayıcı, engelleyici tutumlar takınmaktadır. Bu konuda Alevi inancına mensup vatandaşlarımızın ibadet ve din eğitimi ihtiyaçları karşısında takınılan tutum açıklayıcı bir örnektir.

Devlet cem evlerini ibadethane statüsü içinde görmemekte, imar kanunu, din görevlisi atanması ve düzenli ibadethane imkanlarının sağlanması gibi konularda ayrımcılık sayılabilecek, demokrasi ve insan hakları anlayışlarıyla bağdaşmayan ve ulusal bütünlüğü bozucu tutumlar sergilemektedir.

Devlet yayınları, din eğitimi veren kurumların kurulması, işletilmesi süreçlerinde tarafsızlığı, eşitliği bozucu ve güven kaybına ve paralel mekanizma arayışlarına yol açan yanlış tutumlar sergilemektedir.

Devlet vatandaşlarının inanç ve ibadet özgürlükleri karşısında saygılı davranmamaktır.

Devlet vatandaşlarının inanç ve ibadet anlayışlarının ne olacağını tayin etmek istemekte, bu alandaki temel özgürlük ilkelerine karşılık gelen konularda kendisi belirleyici olmak istemektedir. Laikliğe aykırı biçimde, kendi anlayışına uygun Müslümanlık, Sünnilik, Alevilik önermektedir. Çünkü laiklik sadece devlet düzeninin inançların baskısından azade kılınması değil, aynı zamanda bireylerin ve inançların devlet aygıtının baskı ve yönlendirilmesinden korunması, özgür kılınması anlamına gelmektedir.

Devlet verimli ve adil din hizmeti üretmemektedir.

Verilen din eğitimi (zorunlu din dersleri) yetersiz kalmakta bu nedenle vatandaş ihtiyacını gidermek için başka arayışlara yönelmektedir. İmam-hatip okulları konusundaki yaygın tercihin temelinde de devletin bu tavrı vardır. Devletin din eğitimi alanında bırakmış olduğu boşluk, kimisi siyasal/ideolojik niteliklere sahip organizasyonlar vasıtasıyla doldurulmaya çalışmakta, böylelikle dini kimliği siyasallaştıran ve demokratik, laik hukuk düzenine toplumsal barışa dönük bir tehdide dönüştüren mekanizmaların önü açılmaktadır.

Devlet, tek tip - türdeşleştirici bir din eğitimi düzeni oluşturarak dine ilişkin diğer yorumları, farklı inançları adeta yok saymakta, böylelikle toplumsal bütünlük için son derece önemli güven ortamını zedelemektedir. Örneğin Aleviler inanışlarını devlet gözetimindeki mekanizmalardan öğrenememektedirler.

Bunun doğal sonucu olarak Alevi inancı tıpkı Sünni inancın da olduğu gibi siyasal/ideolojik nitelikteki örgütlenmelerin hedef kitle haline gelmekte, devletin mesafeli tutumu bu tür faaliyetlerin verimini arttırıcı bir iklim oluşturmaktadır.

Bilgisizlik, yakınlaşma, iletişim ve etkileşim imkanlarını da yok edip farklı inanç sahiplerini birbirlerine mesafeli kıldığı

için, ayrımcılığın kültürel, düşünsel zemini hazırlanmaktadır.

Din eğitimi ve hizmetleri için çok gerekli olan nitelikli insan kaynaklarını oluşturmak için yeterli akademik altyapı ve süreçler kurulmamakla, özendirilmemektedir.

Yüksek akademik, bilimsel nitelikler kazandırılmış din adamları yetiştirilmemektedir.

Din adamlarının bir taraftan çağdaş ulus devlet olmanın gereklerini diğer yandan tarihsel ve kültürel mirasın sunduğu avantaj ve fırsatları bir arada gören ve değerlendiren toplumsal önderler olabilmeleri özendirilmemektedir.

Toplumsal.....Temel Adımları

İnanç ve kültür farklılıkları tanınacaktır.

Farklılıkların toplum hayatındaki varlığı kabul edilecektir.

Farklılıklara saygı gösterilecektir.

Farklı inanç gruplarının hizmet ihtiyacı karşılanacaktır.

Söz konusu hizmetler, hukuki ve idari yapılanmalarla gerçekleştirilecektir.

Farklı inanç grupları inanç hizmetleri veren kurumlarda temsil edilecektir.

Özellikle Alevi inancına eğitim müfredatında yer verilecektir.

Bu grupların kendilerine ifade imkanları pozitif bir anlayışla hukuki olarak düzenlenecektir.

Etkili ve verimli hizmet sağlanacaktır

Diyanet İşleri Başkanlığı İnanç Hizmetleri Kurumu / Başkanlığı adıyla yeniden yapılandırılacaktır.

Kurumun idari-mali yapısı laiklik ilkesi gereği diğer devlet idare örgütlenmelerinde olduğu gibi şekillendirilecektir.

Ancak Din Hizmetleri Yüksek Kurulu ve içtihat Kurulları biçiminde özel bir yapılanma gerçekleştirilecektir.

İnanç Hizmetleri Kurumunun iki önemli yapısal unsurundan biri başkanlık yönetimindeki idari-mali işler birimleri iken, bundan daha önemli ve yönlendirici (yönetici değil) unsuru kurallar olacaktır. Bunun nedeni bir yandan kurumun demokratik ve laik düzen içinde özerkliğini, diğer yandan din hizmetlerinin doğasından kaynaklanan özgürlüğü sağlamaktır.

Amacımız, inanç hizmetlerinin devlet düzeninin müzaheretini altında yürütülmesini sağlayarak her türlü suistimal girişimini önleyici bir yapı geliştirirken, aynı zamanda inanç özgürlüğünü teminat altına alacak sivil inisiyatiflere tanımaktır.

İnanç hizmetleri kurumunun bir bürokratik yapılanma olarak devlet nezdin deki performansı ile toplum vicdanında edindiği meşruiyet ve itibar birbirini tamamlayıcı mahiyette olmalıdır.

Bu kurallardan üst kurul niteliğinde olan inanç hizmetleri yüksek kurulu, devlet eliyle yürütülen din hizmetlerinin dininin ve demokratik toplum hayatının ve laik hukuk düzeninin gereklerine uygunluğunu gözeterek ve yayınladığı yönetmelik ve genelgeler aracılığıyla yönlendirici otorite işlevini görecektir. İnanç Hizmetleri Yüksek Kurulu üyeliği için 4 yıllık yüksek okul mezunu olmak, saygın bir kişilik olarak kabul görmek, araştırma ve yayın sahibi olmak vs. şartlar aranacaktır. Bu şartları haiz adayları YÖK, Barolar Birliği, İlahiyat Fakültesi vb. kanunla belirlenecek kurumlar önerecek, TBMM' de yapılacak olan gizli oy ve nitelikli çoğunluk aranması esasları dahilinde seçilecek, başkan tarafından onaylanacaktır. TBMM' de grup kararı alınmayacaktır.

Yüksek Kurulda da temsil edilmemekle beraber, karar ve uygulamaları Yüksek Kurulun gözetimine tabi olan içtihat kuralları temsil ettikleri (mensubu oldukları) inanç kümelerinin anlayış ve inanışlara uygun din hizmetlerinin esasları, niteliği sınırları gibi konularda karar vereceklerdir.

Bu kurallar inanç merkezlerinin kuruluşu, yönetilmesi, işletilmesi, yaşatılması, din eğitimi ve öğretimi gibi konularda ilke çerçeve kararlarını alınacaklar, yönetmelikler hazırlayacaklar, topluma ve kurumlara danışmanlık hizmeti vereceklerdir.

Bu bağlamda Sunni inancı kurulu, Alevi inancı içtihat kurulu gibi çeşitli kurullar, çeşitlilik gösteren inanç kümelerini devlet aygıtı içinde temsil edeceklerdir.

Kurumda her inanç grubuna hizmet verecek birimler birbirinden bağımsız ve ast-üst ilişkisi içinde olmadan çalışacaklardır.

Üniter devlet yapısı ve milli bütünlüğün korunması açısından aynı kurum içinde yapılanma zorunlu olacaktır.

Bu içtihat kurallarına üyelikte her şeyden önce, o inanca mensup olmak, o inanış mensubu toplum kesimi tarafından biliniyor ve saygı görüyor olmak, bu konuda bilgi ve birikim, eğitim ve görgü sahibi olmak gibi vasıflar aranacaktır. İchtihat Kurullarına üye olabilmek için 4 yıllık yüksek okul mezunu olmak, mensubu olduğu inancın geleneğinden gelmek ve yine mensup bulunduğu inanç ile ilgili bilimsel niteliğe haiz araştırmalar yapmış olmak vs. şartlar aranacaktır. Bu niteliklere sahip olan kişiler isteğe bağlı olarak aday olabilecekler, TBMM'de yapılacak olan gizli oy ve nitelikli çoğunluk aranması esasları dahilinde de seçilecekler; başkan tarafından onaylanacaktır. TBMM' de grup kararı alınmayacaktır.

Bu yeni yapılanma devletin yürüttüğü din hizmetleri ile vatandaşların ibadetleri hakkında bilimsel yönlendirici, görev ve misyonla donatılmış olacaktır.

İbadethaneler

İbadethaneler konusu ayrımcılığa ve tartışmalara açık bir potansiyele sahiptir. Camilerin İslam dinine mensup tüm inananların (Sunni, Alevi, Şii vs.) ortak mabedi sayılması yönündeki anlayış ile Alevi inancı mensuplarının, cemevlerinin de müstakilen ibadethane sayılması yönündeki talepleri yapıcı ve yaratıcı bir yaklaşımla ele alınacak, özgür bir toplumun sivil iradesi esasında üzerinde uzlaşılan bir çözüme kavuşturulacaktır.

Bu manada uygulamaya konulabilecek yollardan birisi hukuksal düzenlemede 3194 sayılı imar kanunundaki ibadethane ibaresinin yanına inanç merkezleri ibaresinin eklenmesidir. Camiler ortak ibadethaneler olarak ibadethane statüsünü korurlarken mescitler, cemevleri ve benzerleri de inanç merkezleri tanımı içerisinde ele alınarak konu çatışmasız ve yapıcı bir çözüm kavuşturulacaktır.

Aralarındaki temel fark birincisinin genel ve herhangi bir tanımlı sosyal kümeye tahsis edilmemiş, merkezi ve merkeze kayıtlı niteliğinde iken, ikincisinde yani inanç merkezlerinde tanımın merkezinde sosyal kümenin olmasıdır. İnanç merkezleri yereldir ve doğrudan doğruya sunduğu hizmetlerden yaralanan vatandaş kümesine odaklı olacaktır.

İnanç merkezleri, bir yerleşim biriminde yaşayan o inanca mensup kişilerin girişimiyle, onların ihtiyacını karşılamak üzere, onlar tarafından kurulur, işletilir ve yaşatılır. Merkezi otoritenin görevi desteklemek ve gözetmek olacaktır.

Yerel ve merkezi devlet organlarıncı ibadethanelere sağlanan destekler aynı şekilde inanç merkezlerine de sunulacaktır. (Arsa tahsisi, inanç merkezinin inşası, ihtiyaçlarının karşılanması, din hizmetlisinin atanması vs.) Kimi kamu otoritelerince yapılacak farklı uygulamalar, ayrımcılık yasası çerçevesinde değerlendirilecektir.

Din Hizmetlileri

İnanç merkezlerinde görev yapacak din hizmetlileri, işin niteliği esasında ve bölgede mukim olan halkın görüşleri dikkate alınarak belirlenir. Bu kişilerin kimlerden seçileceği, yeterlilik kıstaslarının neler olduğu konusunda ilgili kesimlerin görüş ve değerlendirmelerinden faydalanılır.

Eğitim - Öğretim

Din eğitimindeki amaç, her şeyden önce vatandaşların öğrenme ihtiyaçlarının etkili ve verimli olarak karşılanmasıdır.

Din ve inançlar konusunun hassas doğası nedeniyle temel yaklaşım, bu ihtiyacın başka arayışlara gerek kalmaksızın devlet eliyle karşılanması olacaktır. Devletin bu hizmetleri, yukarıda açıklanan ilkeler doğrultusunda tarafsız ve verimli bir biçimde sürdürmesi hem bir gereklilik hem de sosyal barış açısından bir imkandır.

Bugünkü zorunlu din dersi uygulaması kaldırılacak, din kültürü ve ahlak bilgisi müfredatı hayat bilgisi, yurttaşlık bilgisi, tarih, edebiyat, felsefe, sosyoloji derslerinin içinde verilmeye devam edilecektir.

Bu uygulama müstakilen bir inancın ve onun gereği, ibadetlerin öğretilmesi anlamına gelmeyecektir. Vatandaşların inanç ve ibadetlerini öğrenme ihtiyaçlarının dini ve pedagojik gerekleri bir arada gözetilerek seçmeli ve aşamalı olarak örgün eğitim kurumlarında öğretilecek ve bu bağlamda içtihat kurullarının da uygun görüşleri alınmış, müfredat içeriği Milli Eğitim Bakanlığı gözetiminde seçmeli ders uygulaması olarak hayata geçirilecektir.

İnançlar konusunda ülkemizin sosyal realitesini esas alan bu yaklaşım, vatandaşlarımızı devlet dışı mekanizmalar tarafından yanlış bilgilendirmelerden ve yönlendirmelerden kurtaracağı gibi, demokratik toplum ve laik hukuk düzeninin gereklerine uygun bir din eğitiminin de önünü açacaktır.

İlahiyat fakültelerinde her inanç grubuyla ilgili anabilim dalları kurulacaktır. Bu fakültelerden mezun olan kişiler, isterlerse din hizmetlisi olarak görev yapabileceklerdir.

Dini Yayınlar

Devletin görsel ve yazılı yayın organlarında Alevi-Sünni ve diğer inançlarla ilgili yayınlara içtihat kurullarının belirleyeceği çerçevede eşit ve yansız olarak yer verilecektir.

Ayrımcılık Yasası

Her insanın hak ve özgürlüklerinin korunması, yasalar karşısında eşit olması ve hiçbir ayrımcı muameleye uğramaması evrensel bir haktır.

Ayrımcılık Yasası getiriyor, bunu anayasal olarak güvence altına alıyor, devletin özne olduğu düzenden vatandaşın özne olduğu bir düzene geçiyoruz.

Bu yasayla:

Her bireyin insanlık onurunu koruyoruz,

Herkese kanun karşısında eşitlik sağlıyoruz,

Herkesin kamusal alanda eşit muamele görmesini sağlıyoruz,

Herkesi her türlü ayrımcılığa karşı etkin bir biçimde koruyoruz,

Herkesin haklarını güvence altına alıyoruz.

Artık kimseye cinsiyeti, ırkı, etnik kökeni, din ve inancı, düşüncesi, fiziki durumu, politik aidiyeti, medeni durumu, yaşı, çalıştığı yeryüzünden dolayı ya da dolaysız olarak ayrımcılık yapılamaz, ayrımcılık yapmak temel hak ve özgürlüklerin özüne dokunmak anlamına gelir. Yasaya göre tüm bu konularda ayrımcılık yapanlar suçlu olacaktır.

Her vatandaşımız birinci sınıftır. Herkesi birinci sınıf vatandaş kılacak olan herkese eşit fırsatlar sunan bir düzenin varlığıdır.

Tüm vatandaşlar ve tüm kurumlar bu yasanın kapsamındadır. Devlet de kişiler ya da gruplar arasında ayrımcılığa, dışlamaya, asimilasyona ya da yok saymaya dayalı ilişkiler geliştiremez.

Temel hizmetler mutlak haklardandır, bu hakların kullanılabilmesi için eşit fırsatlar sunmak zorunludur. Devlet herkes için eğitim, sağlık, hukuki himaye, iş güvencesine asgari düzeyde garanti eder.

Kamu malları, tesisler ve hizmetlerinden herhangi birinin yararlanmasını engellemek kadar her bir kişiye aynı kalite ve koşullarda hizmet sunulmaması da ayrımcılık olarak kabul edilir.

Kamusal alanda yürütülen hiçbir faaliyet, yasada belirtilen esaslar temelinde ayrımcılık yapılarak yürütülemez.

Kamu erkini kullanan kamu görevlileri ya da devlet memurları herhangi bir din ya da ideolojiye dayalı sembol bulunduramaz.

İnsanın düşüncesi, emeği, girişimi, inancı, değerleriyle özgürleştirilmesi, bunların hukukla kayıtsız şartsız kurulması demokratik sistemin özünü oluşturur.

Devlet, evrensel insan haklarıyla bağdaşık olduğu sürece farklılıkları korur ve yaşatır ve bunların örgütlenmesine izin verir. Ancak bu türden sosyal - kültürel kümeleri hak ve özgürlüklerin öznesi olarak kabul etmez ve temsiline izin vermez. Bu toplumsal barışı bozucu ayrımcılık nedeni olarak kabul edilir.

Devlet laiktir ve inanç sahiplerine inançlarını yaşama, inanç sahibi olmayanlara hiçbir inancın baskısı altında kalmama imkanı verir.

Finansmanı kamu kaynaklarından sağlanan tüm organizasyonlarda temsilde adaleti sağlamak zorundadır. Ancak bu temsil sosyal - kültürel kümeler temelinde gerçekleşemez.

Merkezi ve yerel yönetim organları, fırsat eşitliği sağlamak, etnik-dini-dilsel ve kültürel bakımdan farklı kişi ve grupları yönetim süreçlerine ve karar organlarına katılımını sağlamak bakımından her türlü tedbiri alırlar.

Yönetime katılım esastır. Merkezi ve yerel düzeydeki tüm yetkilerin ilgili sivil toplum kuruluşları, sektör temsilcileri, meslek odaları gibi örgütlü kesimlerinin katılımına açılması zorunludur. Her düzeydeki yönetimde, ilgili sivil toplum kuruluşlarının etkin katılım ve denetimini sağlayacak danışma, koordinasyon ve denetim organları oluşturulur:

Her türlü ayrımcı yayın-yayım yasaktır.

İşe alınma, terfi ve işe son verilmesinde hiç kimseye ayrımcı muamele yapılamaz.

Kadın ve erkekler istihdama erişim, mesleki eğitim, terfi ve çalışma şartlarında eşit muameleyle tabi tutulurlar.

İşe alım sınavları, engelliler gözetilerek yapılır.

İşveren hamilelik, çocuk bakımı gibi nedenlerle işe başvuran adayı reddetme hakkına sahip değildir.

İşveren hiçbir ayırım gözetmeksizin herkese eşit çalışma koşulları sunmak zorundadır.

Çalışma ve performans nesnel ölçütler ve eşit göstergeler üzerinden değerlendirilir.

İşveren istihdam etmesi ve aşır yük yüklememesi halinde, çalışma alanını engellilerin ihtiyaçlarına göre düzenler.

İşveren, herhangi bir ayrımcılığa maruz kaldığını söyleyenin şikayeti üzerine derhal araştırma başlatmak, sonuçlandırmak ve aynı iş yerindeki bir kişi ile ilgili olması halinde o kişiye disiplin hükümlerini uygulamak zorundadır.

İşveren, o iş kolunda örgütlü sendika ile işbirliği yaparak her türlü ayrımcılığın giderilmesi için tedbirleri alır. Aksi durumda sorumluluk işverene aittir.

Gerek iş yasası çerçevesinde istihdam edilsin, gerekse devlet memurluğu statüsünde olsun istihdam edilenlerin sözleşmelerinin feshinde eşit kurallar uygulanır.

İşveren, ayrımcılığa uğrayan kişiye isteği haline gerekli bilgileri vermek ve kararının haklılığını gösteren bilgilendirmeyi yapmak zorundadır.

Buradaki hükümler kamu yönetimi ve hizmetleri alanına da aynen uygulanır.

Herkes okul öncesi eğitimden, yüksek öğretime kadar hiçbir ayrımcılığa tabi olmadan eğitim alabilme hakkına sahiptir.

Hiçbir ders kitabı ve eğitim materyali; insan haklarını ve kadın-erkek eşitliğine aykırı cinsleri, belli bir dini, etnik, dilsel, kültürel grubu aşağılayan ya da ayrımcılık yapan yazılı ya da görsel ifadeler taşıyamaz.

Okul öncesi eğitimde ve öğretim programlarında (müfredat), insan hakları, kadın ve erkek eşitliği ve ayrımcılığın önlenmesi dersi yer alır.

Eğitim dili Türkçe' dir. ancak herkesin kendi ana dilini öğrenme hakkı vardır. Eğitim kurumlarında ana dil öğrenilmesi "seçmeli ders" sistemi ile sağlanır.

Kişilerin kendi inanç ve değerlerine uygun bir din eğitim ve öğretiminin kişilerin beklentilerini tatmin edecek ve bu hizmeti başka bir otoriteden beklemeye yönlendirmeyecek düzeyde devlet tarafından karşılanması zorunludur. Herkesin kendi dini ve inançlarını eğitim kurumlarında öğrenmesi " seçmeli ders" sistemi ile sağlanır.

Herhangi bir nedenle ayrımcı muameleye uğrayan öğrenciler, öğretmenler ve idareciler için şikayet merci Eşitlik Kuruludur. Eşitlik Kurulu, şikayet üzerine araştırma yapmak, ayrımcılığı ortadan kaldırmak için, gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür ve bu amaçla disiplin cezası önermeye yetkilidir. Eşitlik Kurulu en yüksek mülki idari amiri, muhtar, okul aile birliği üyeleri, rehber öğretmen ve onur kolu öğrencisinden oluşur.

Tüm eğitim ve mesleki eğitim kurumları engellilere göre hizmet alanlarını düzenlemek zorundadır.

Herkes adil yargılanma hakkına sahiptir.

Suç ve cezalar, sanık ya da müdafinin cinsiyeti, konumu, geliri, etnik- dini- dilsel- kültürel aidiyeti, milliyeti, seksüel tercihi ve cinsiyeti itibari ile farklılaştırılmaz.

Görevleri ile ilgili konular dışında, hiçbir genel- katma- özerk bütçeli kurum personeline, gerçek ya da tüzel kişiye, yargılanma bakımından özel hüküm uygulanamaz. Görevleri dışında, herkes, genel hükümlere tabidir.

Ayrımcılığa uğrayan nasıl şikayet edecek ?

Temel hizmetlere erişim, öğrenme hakkı ve mesleki eğitim, çalışma hayatında işe giriş, terfi, ücretlendirme, iş akdinin son bulması, kamusal mekanların kullanımı ile Anayasada belirtilen temel hak ve özgürlüklerin kullanımında din ve inancı, ırk ve milliyeti, etnik kökeni, cinsiyeti, seksüel tercihi, fiziksel durumu, siyasi görüşü, yaşı nedenleriyle kendisine ayrımcılık yapıldığına dair şikayetler, doğrudan bu konuda uzmanlaşmış ihtisas mahkemelerine, yazılı olarak yapılır. Türkçe' den başka dilde yapılan şikayetler Türkçe' ye çevrilir.

İspat yükümlülüğü kimde olacak ?

Ayrımcılığa karşı korumada, ayrımcılığa maruz kalan ayrımcılığın oluştuğunu kanıtladıktan sonra, savunma tarafı eşit muameleye tabi tutulma hakkının engellenmediğini ispata yükümlüdür. Ancak davacının belli bir din veya inancın sahibi olduğunu, belli bir özgürlüğünün bulunduğunu, belli bir yaşta olduğunu, belli bir cinsel yöneliminin bulunduğunu kanıtlamak, davalının yükümlülüğü kapsamında değildir.

Bir uygulama ya da işlemde kendisine bu yasada belirtilen nedenlerle doğrudan ayrımcılık yapılmasa da, üçüncü bir tarafı kayırmacı saikle yapıldığı iddiasında ise bu tür şikayetlerde ispat yükümlüsü maduriyet iddiasına sahip olandır.

